

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julen (på 1870-talet)

Efter julabaket kom
tiggarna. För deras påskning hade bakats en
hel skäppekorg brödkakor. De voro mindre
än de vanliga bröden och bakta av hemmasiktat
mjöl. När tiggarna kom, hälsade de 'Gusspe',
och frågade: "Vill ni ge oss en bit bröd i
Gussens namn?" Var och en fick en kaka bröd,
på somliga ställen också en bit gläsk.

Julen
Tiggarna

Lillejulafton åt man Lillejulafton
"moljebroöd". Något annat fick man ej till
middag.

Julafton kläddes man Julafton
stugarna. Särskilt hos hussomännen,
där man inte hade så mycket ihopa-

LUDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSBARKIV

gård, brukade man sätta upp julbrev.
 På ett sädent, som föreställde ett fem-
 timmer, som bar en korg med matvaror,
 omnämns jag det stod: "Här går jag ut på
 torget, fallera, att skaffa mat åt min man,
 läckergom, fallera". Julbrevet sattes
 upp till Knut, då de togs ner för att
 åter användas nästa år. - I taket häng-
 des en julkrona av haln. I hörnen på
 denna sats rosetter av pressad haln. -
 Någon julgran hade man inte då. -
 Golvet sandades och evades.
 På bordet vid "brännan" låg en hög
 med bröd: en kaka grott, en kaka pur-
 stöt, och en kaka fint. Dessa kakor låg
 kvar till Knut.
 I allmänhet åt man två eller tre gånger
 på kvällen. Vid 11-tiden fick man
 pannkakor, vid 8-tiden serverades

kokt kött eller fläsk stekt i ugnen,
 buffisk och gröt. Köttet sattes fram i
 ett stort träfat. På somliga ställen
 lät man detta stå kvar juldagarna.
 Därför brukade man säga: "Julafton och
 julada", då har en så gott en viss lsa,
 men annända jul, då gömmer man
 sitt gra sul." Gröten serverades i ett tenn-
 fat. I allmänhet åt man direkt ur
 fatet, men på somliga ställen hade man
 träballikar, eller där det skulle vara
 riktigt fint, guldbertallikar.
 Efter måltiden lekte man julalekar.
 Några julklappar utdelades inte, utom
 det att tjänarna fick sina julkakor,
 innan de gick hem. Under en paus
 i julalekarna dracks kaffe med klenor
 och godiskakor till. Vid 12-tiden, innan
 man skulle lägga sig, sattes fram prä-

2527
berdet soner och bröd, och och myätk.
Ljusen fick ej släckas denna kvällen, för
detta var förebud om dödsfall.

4

LURERS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Annandagens morgon bru - Annandagen.
hade drängarna gå och gödla i någon av
de närbelägna gårdarna. Här lat de
göden i en hög framför "magedören" så
att den ej gick att öppna.

Till frukost serverades "långkål". Denna
kål tillagades på följande sätt. Grönkål
koktes i syltsopat, varefter den stek-
tes. Sedan den psikerats och ättika hällts
över, skars den sönder.

Trettondeaftron gick de omkring Trettondeaftron
med stjärnan. Denna red följde endast,
när jag var liten. Vad de sjöng minns jag
inte. Jag tror sången började så:
"Gode afton, gode afton, både herre och
fru."

Nyårsafton²⁵²⁷ skulle man
sitta uppså till kl. 12 för att höra det nya
året ringas in. I Holmby fick då vem
som helst gå upp i tornet och hjälpa till att
ringa. Här var därför fullt av folk. Från
tornet sköt man också ibland in det nya
året.

Nyårsafton
5

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Under julen hade man
en hel del spektakel för sig. Så brukade
man gå omkring med "primafotan". Eller
fångade man en gräspåre, vid vilken man
fäste en peppersrusa, där man skrivit något,
och släppte in fågeln i strögan och sin
språng. Sin väg skann man då inte
komma undan utan blev fångad, måste
man in i strögan för att få bejdning.
Någon levades ^{gitt} de omkring och sköt. Ibland
ställdes en utklädd gubbe framför dörren, som
för emot en, när man öppnade dörren.

Julskämt

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Midсоммар

Midсоммарafton sam-
lades pojkar och dröngar för att kläda maj-
stången. När jag tjänade i Hammarlunda,
brukade majstången sesas där vid n: 9.
Den kläddes med blommor (mest
blått) och grönt, så mycket vi kunde
få tag i. Allt detta fästes med segelgarn,
som virades runt om stängen. Då köllen
dansade man kring majstången. De vanligaste
danserna voro: vals, marsch, polka
och fingersolska. Dessutom brukade man
leka ring lekar.

Midсоммар

Majstång och
midсоммарdans

Midсоммарafton skulle

Örriga bruk

man plöcka kärleksblommor (sedm.

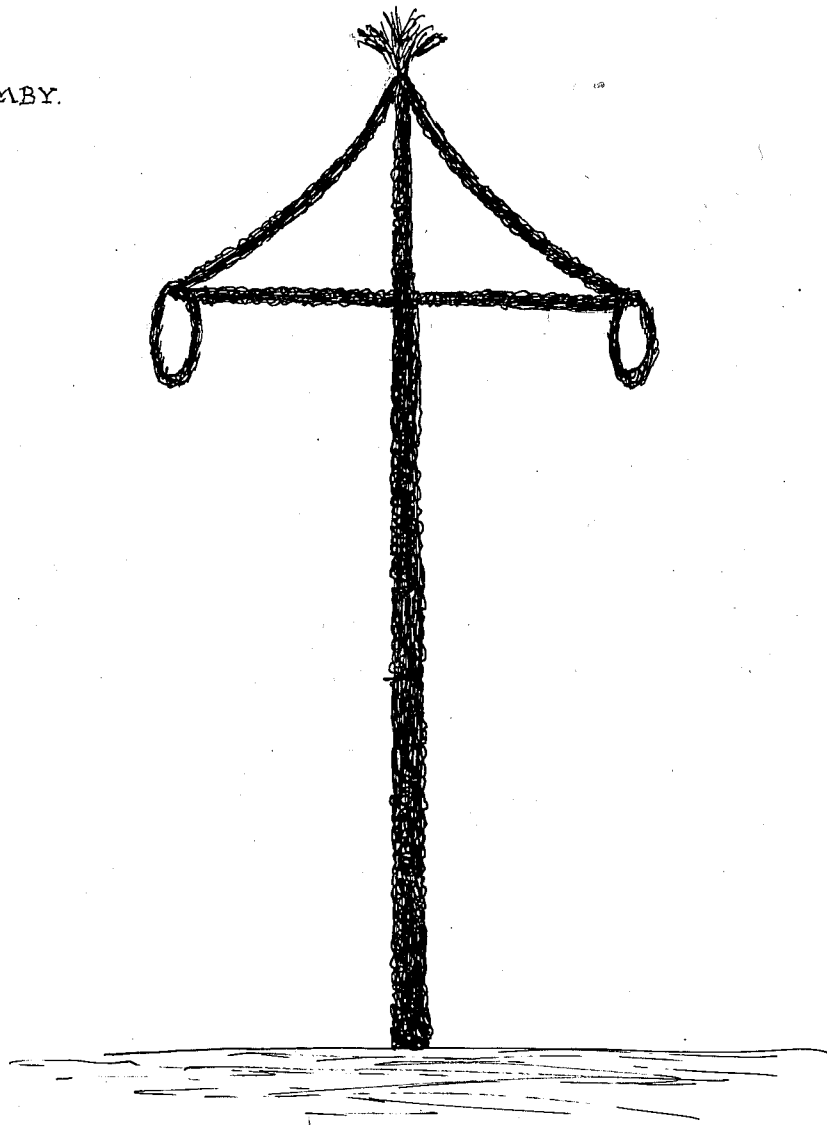
2527

7

MAJSTÅNG.

ENL. BESKRIVNING

AV MOR PER ÅKES, HOLMBY.

Ernst Anderson
1929.

-9527-

teleplium), som man skulle sova på. Då
drömde man om sin tillkommande.

Man brukade tala om att
det var bra att velta sig i midsommardag.
gen. Gått ut jag ingen, som gjord det.

Om vi barn hade något
lyft eller annan sjukdom skulle man mid.
sommaraften bära eller leda det runt
Hammarslundas kyrka tre gånger åt vart
håll.

Midsommaraften brände
man hjärtmor nere vid ån; det kallades
från Sam' Hans' eld.

p. (H. L.)

Th. Uppf. Ernst Anderson
Livets Tid Ber. Marta Hasson
Halmby Sö. f. 1854 i H. Harnie.

1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8

LEARN EXPERIMENTETS
FOLKMINNESARKIV

Ljusstämning.

Ljusstämning

Under den tiden jag
hänade, stöpte vi alltid själva våra ljus.
Vid stämning av enkla ^{ljus} bara doppades
veken ^{med} i ett kärl med talg. För finare
ljus använde man form (se fig.!). Veken
av smott bomullsgarn trädde på en spik,
som låg över formens öppning, varefter denna
fylldes med smält talg. Till präror använde
man veckor av blängarn, som trädde på ett
sped och doppades ner i talgen så många
gångar som behövdes för att de skulle få den
lämpliga tjockleken.

2527

FORM FÖR TALGLJUS.

(I GENOMSKÄRNING)

ENL. BESKRIVNING AV

MOR PÖR ÅKEÅ, HOLMBY.

